

une mauvaise nourriture enfle l'estomac." „Magna immo maxima pars sapientiae est quaedam aequo nescire velle."

Men begrijpe ons echter wel. Wij willen niet zeggen dat eenig gebied der natuur te heilige grond zou zijn om experimenteel betreden te worden. Neen, de wetenschap beschouwen wij als een goddelijke gave, de geheele natuur als een aan de wetenschap van God gegeven object ter bestudeering. En daar God aan de zucht naar wetenschap geen grenzen gezet heeft — meenen wij dat ook aan het onderzoek geen grenzen gesteld mogen worden. Doch wat van het zoeken geldt, geldt van het vinden, van het weten niet.

Het is aan ons weten dat wij grenzen stellen moeten. Er is niet alleen een veelvuldig „ignoramus" maar een nog veelvuldiger „ignorabimus." Het mag treurig zijn, maar 'tis desniettemin waar, met Socrates te moeten erkennen, dat hoe meer wij weten, wij erkennen moeten dat wij minder weten. Hoe grooter de cirkel van ons weten is, die te midden van de duisternis van de oneindige wereld der nog onontgonnen wetenschap ligt, des te grooter omtrek met die duistere wereld in aanraking komt. Zoo leidt een meer weten tot de erkenning van een minder weten. De spreuk van Socrates is geen paradox, maar laat zich, zooals gij ziet, mathematisch bewijzen.

De wereld der wetenschap is oneindig, omdat God oneindig is. De wetenschappelijke mannen zullen nimmer reden hebben met Alexander te weenen, omdat er geen werelden meer te veroveren zijn.

Les vérités absolues ne sont pas moins rares que les hommes parfaits. Het hoogste en het nietigste onttrekt zich aan 's menschen blik, God en het atoom. Ons weten reikt zoover als ons waarnemings- en denkvermogen reikt — en deze zijn begrensd, afhankelijk van de inwerking van de zijde des objects, afhankelijk van de vatbaarheid van den geest des subjects. Het is niet waar, dat des menschen geest niets kent, maar het is ook niet waar, dat hij alles weet of weten kan. De dwaling van het scepticisme bestaat juist daarin, dat het bewijzen verlangt van dat, wat uit en door zich zelf gewis is, dat geen bewijs behoeft en geen bewijs toelaat, ja eigenlijk den grondslag van alle bewijsvoering vormt.

En onze kennis, ons waarachtig kennen is wel eens vergeleken